

COMUNA ZĂDĂRENI

Denumiri: Zádorlak(denumire maghiară), Zaderlach(denumire germană)

Bodrogu Nou: Ujbodrog, Neo Bodrogh.

Coordonate geografice – așezare geografică, hotare

Comuna Zădăreni este situată în nordul Câmpiei Vingăi, pe valea Mureșului, și are o suprafață totală de 2145 ha. Din punct de vedere administrativ, comuna este alcătuită din două sate: Zădăreni sat care este reședința de comună, situat la o distanță de 8 km față de municipiul Arad și *Bodrogu Nou*.

Scurt istoric al localității

Prima atestare documentară a comunei Zădăreni datează din secolul al XIV-lea, din anul 1333 însă săpăturile arheologice ce s-au făcut de-a lungul timpului au socrs la iveală dovezi ce adevereau existența unei așezări încă din epoca fierului și, descoperindu-se în zona ce azi se numește Cartierul nou, chiar o necropolă romană.

În 1356 localitatea se numea Zadorlaka.

În 1465 era un domn de pământ Mezogyany

La 1480 este censemnat un castellum Zadorlaka

În 1489 este censemnat domnul de pământ Doczy.

Mai târziu la 1551 localitatea este ocupată de turci iar la 1557 sunt censemstate 44 de case. Numărul acestora va scădea în 1583 unde sunt censemstate doar 6 case ca mai târziu, în 1716 să se găsească 25 de familii.

La 1723 localitatea apare menționată pe harta lui Mercy. Prima colonizare germană a avut loc în anul 1725 iar a doua colonizare în 1754. În 1786 localitatea avea 136 de familii

a) Epoca modernă și contemporană

La 1819 aici iau ființă breslele fierarilor, rotarilor și cizmarilor.

În 1828 sunt censemstate 400 de familii, iar în 1851 1485 de locuitori.

b) Monumente istorice

Monumentul Sfintei Treimi de rit Romano-Catolic

Localitatea **Bodrogu Nou** este pentru prima dată menționată pe harta lui Lipszky, în anul 1806. În punctul *Către Vale*, la extremitatea nordică a terasei "La Hodaie", au fost descoperite artefacte datând din epoca neolitică. În același loc au fost descoperite obiecte din eneolitic, aparținând *culturii Tiszapolgar* dar și din epoca bronzului, aparținând *grupului Păuliș*. Cărămizi romane datând din sec. II-IV d. H. au fost descoperite în fundațiile turnului clopotniță al mănăstirii Hodoș-Bodrog. O așezare a fost descoperită de arheologi, datând din sec. X-XIII, în punctul *Către Vale*, la extremitatea nordică a terasei *La Hodaie*

Evoluție demografică – structura etnică și confesională

În anul 1869 localitatea Zădăreni avea 2081 de locuitori, în 1879 avea 2192 locuitori, în 1890 avea 23056 locuitori, în 1900 erau 2337 de locuitori, în 1910 locuiau 2126 de oameni, în 1922 erau 1934 de locuitori.

Evoluția demografică a localității Bodrogu Nou este următoarea: 1828-29 familii; 1869- 271 locuitori; 1880-207 persoane; 1890-288 suflete; 1900-315 locuitori; 1910-295 persoane; 1922- 302 suflete.

După recensământul efectuat în 2011, populația comunei Zădăreni se ridică la 2.495 de locuitori, în creștere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 2.323 de locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (92,06%), cu o minoritate de maghiari (1,96%). Pentru 4,37% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (75,27%), dar există și minorități de penticostali (13,19%), romano-catolici (2,36%), greco-catolici (2%) și bapțiști (1,04%). Pentru 4,33% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Biserica

Viața bisericească în localitatea Zădăreni s-a desfășurat în jurul bisericii, aici vorbim de două comunități cea ortodoxă și cea romano-catolică. Parohia Ortodoxă din Zădăreni a luat ființă în anul 1934, acțiune datorată starețului Mănăstirii Hodoș Bodrog, Policarp Morușca, viitorul episcop. Datorită întemperiilor vremii lăcașul de cult a fost început abea la 20 februarie 1975 prin punerea pietrei de temelie de către Episcopul Aradului Visarion Aștileanu(1973-1984).

Finalizările la construcția Bisericii cu Hramul Sfinții Împărați Constatin și Elena, s-au încheiat în anul 1984. Actualmente Biserica poartă Hramul Sfânta Treime.

Biserica Romano-Catolică a fost construită în jurul anului 1871, în stil arhitectural neogotic, purtând Hramul Sfântul Ioan Botezătorul, ulterior după plecarile masive ale nemților din această localitate, este dată în folosință comunității greco catolice din Zădăreni.

Parohia Greco-Catolică din localitate a fost reînființată în anul 2001.

Biserica aparține Episcopiei Romano-Catolice de Timișoara și a fost închiriată “ad tempus” de Eparhia de Lugoj.

Biserica din Bodrogul Nou a fost construită într-o casă la anul 1910, purtând hramul Sfântul Ierarh Nicolae, iar comunitatea numără 82 de credincioși.

Economie – unități economice, comerț, îndeletniciri tradiționale, etc.

Economia cunoaște în prezent o dinamică puternică, cu creșteri importante semnalate în toate sectoarele de activitate. Sectoarele economice secundar și terțiar dețin ponderi importante în spectrul economic al localității.

Mănăstirea Hodoș-Bodrog

Mănăstirea Hodoș-Bodrog este atestată documentar la anul 1177, însă după unele documente se pare că actuala mănăstire nu este cea menționată în secolul al XII-lea, care era o mănăstire de curte, adică aparținea unei familii nobile ce își permitea susținerea financiară a acesteia.

Mănăstirea Bodrog din secolul al XII-lea se pare, după unele săpături arheologice efectuate, că era amplasată la vest de localitatea Bodrog pe malul drept al râului Mureș, fiind mănăstirea privată a familiei Hodoș, iar la anul 1177 era funcțională, purtând Hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel. După unele informații, se pare că această mănăstire a fost de ordin catolic, chiar Regele Andrei al II-lea al Ungariei îi oferă în anul 1233, 2000 bulgări de sare, numărându-se printre mănăstirile care au beneficiat de aceste înzestrări deosebite. În anul 1278 este mănăstirea privată a banului Paul de Severin iar ulterior, la 10 noiembrie 1293, este atestată patenta regelui Andrei al III-lea ce printr-o donație a regelui Ladislau Cumanul (1272-1290) confirmă acest transfer de proprietate făcută comitetului Itemus și a celor doi frați ai săi, Kusa și Dimitrie, cei care au beneficiat de „pământul numit Hudus monostura, aflat lângă fluviul Morus”. Alte date nu se mai cunosc cu privire la vechea mănăstire de curte care ulterior în secolele XIV-XV, devine o simplă moșie ce a fost administrată de proprietari privați. Se presupune că mănăstirea a dispărut datorită revoltelor din anul 1293 a cumanilor.

În ceea ce privește actuala mănăstire Hodoș-Bodrog, legenda spune că pe locul acesteia s-a descoperit o icoană a Maicii Domnului de către un taur ce scormonea pământul cu coarnele, vestea aceasta s-a răspândit repede iar credincioșii au hotărât ca pe acel loc să construiască o mănăstire. După unele atestări, icoana se presupune a fi cea care se găsește în partea stângă a naosului vechii biserici mănăstirești, iar capul și coarnele taurului se pot vedea la intrarea în Biserica veche așezate într-o raclă de sticlă. Denumirea mănăstirii s-a schimbat în decursul timpului astfel că prima atestare o numește Hodust, apoi Hodus iar din 1523, se numea Hodoș. Ulterior i s-a completat denumirea cu numele localităților cu care era învecinată, Bodrogul Vechi respectiv Bodrogul Nou.

Până în secolul al XVII-lea, Mănăstirea Hodoș-Bodrog aparținea scaunelor episcopale de la Lipova și Ineu iar ulterior, după anul 1690, a trecut sub jurisdicția canonică a mitropolitului sârb de Carloviț. Un lucru este cât se poate de cert, cât a păstorit la Arad

episcopul Gherasim Raț (1835-1850), mănăstirea a fost sub jurisdicția canonică a Eparhiei Aradului în ciuda încercărilor patriarhului de Carloviț care dorea să o treacă sub jurisdicția sa, făcând presiuni chiar la comisarul guvernamental cezaro-crăiesc al comitatului Arad. Astfel, la 5 august 1850, patriarhul sârb solicită acestuia ca mănăstirea și arhimandritul acesteia să treacă sub jurisdicția sa canonică până se reglementează raporturile ierarhice dintre patriarhia de Carloviț și Episcopia Aradului, motivând că episcopul Gherasim Raț, timp de mai mulți ani, nu i-a acordat recunoașterea sa arhimandritului Emilian Kenghelaț. Totuși, după doi ani, mănăstirea va fi trecută sub jurisdicția sârbească. Odată cu separarea ierarhică după anul 1865, mănăstirile ortodoxe din Episcopia Aradului erau obiectul disputelor dintre români și sârbi pentru că sârbii le stăpâneau având oamenii lor în funcția de stareți, iar românii chiar dacă istoric le revendicau, nu puteau intra în posesia lor.

Ansamblul monahal Hodoș-Bodrog s-a construit în timp iar Biserica veche ce poartă hramul Intrarea Maicii Domnului în Biserică este atestată documentar la finele secolului al XIV-lea, fiind construită din piatră și cărămidă. În ceea ce privește pictura bisericii, ea este de factură post-brâncovenească, interiorul bisericii fiind umplut cu un număr mare de scene religioase și chipuri de sfinți după modelul icoanelor secolului al XVII-lea folosit în Țara Românească, perioada de înflorire a stilului brâncovenesc. În partea de sud-vest a incintei se află un turn clopotniță, zidit din cărămidă arsă, însă nu se știe anul exact când a fost construit, dar într-o conscripție din anul 1771 este menționat că turnul era foarte vechi. Anul 1901 a fost anul când mănăstirea a cunoscut ample acțiuni de construcție, cu altarul de vară pe care arhimandritul Augustin Hamzea îl dorea pentru marile sărbători și hramuri ale mănăstirii, construirea unui corp nou de chilii, repararea turnului clopotniță și alte lucrări de amenajare a ansamblului monahal.

Personalități de marcă au viețuit la această mănăstire. Amintim că pe statele de personal din anul 1884 erau înscrși următorii: Corneliu Jivcovici, Iosif Goldiș, Vasile Mangra, Arhip Munteanu, Izidor Trifonuț, Teofil Seculici, dr. Ilarion Pușcariu și Filaret Mustea, iar în anul 1903 erau înscrși Augustin Hamzea, dr. Ilarion Pușcariu, Filaret Mustea, Ioan I. Papp, dr. Eusebiu Roșca, Vasile Mangra, Arhip Munteanu, Teofil Seculici, Ghenadie Bogoevici, Roman Ciorogariu, dr. Iustin Suci, dr. Iosif Bădescu și dr. Miron Cristea, primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Mănăstirea Hodoș-Bodrog a fost și este o vatră de cultură și spiritualitate ortodoxă autentică, a dat numeroase personalități culturale și ecleziastice atât pentru eparhia arădeană, cât și pentru biserica românească, trebuie să spunem că între anii 1864-1918 aproape toți mitropoliții din Transilvania au fost închinovați la mănăstirea arădeană Hodoș-Bodrog.

I. **Turism și agroturism** – potențialul turistic al localității

Potențialul turistic al comunei este unul de excepție. În satul Bodrogu Nou se afla „Mănăstirea de călugări Hodos-Bodrog” întemeiată în secolul al XII-lea, care deține o importantă colecție de icoane din secolele XV-XVIII, cărți vechi, manuscrise, argintărie, obiecte romane provenite din săpăturile arheologice efectuate în incinta mănăstirii între anii 1976-1977.

Bibliografie specifică

Gheorghiu, Teodor Octavian, *Mici orașe/mari sate din sud-vestul României. Monografii urbanistice*, Editura Simetria, București, 2017.

Policarp, Morușca, *Mănăstirea Bodrog*, Arad, 1927. Arhivele Naționale Direcția Județeană Arad, *fond Prefectura Județului Arad, Actele Comisajului cezaro-crăiesc*, dosarul nr. 4689/1850. Vasile Drăguț, *Artă românească*, București, 1982

Suci I. D., Constantinescu R., *Documente privitoare la Mitropoliei Banatului*, vol. I, Timișoara, 1980

Vesa, Pavel, *Episcopia Aradului, Istorie. Cultură. Mentalități*, Editura Presa Universitară Clujeană 2006.

Vlăduceanu, V., *Mănăstirea Bodrog*, Timișoara, 1939; Idem, *Valoroase monumente de artă bizantină în Banat*, în Revista „Biserica Ortodoxă Română”, anXCVI (1978), nr. 9-10.

Paul Krizner